

Počet včiel v Európe sa síce v absolútnych číslach podľa informácií portálu EurActiv.sk zvyšuje, no dopyt po ich službách rastie päťkrát rýchlejšie.

Profesor Potts upozorňuje, že Európa by v budúcnosti mohla čeliť „katastrofe“. Dodáva, že divokí opelovači potrebujú väčšiu ochranu. „Sú to hrdinovia vidieka, ktorí poskytujú životne dôležité spojenie v potravinovom reťazci a robia zadarmo prácu, ktorá by inak stála britských poľnohospodárov 1,8 miliardy libier.“ Podľa Potts sa dochádza v Európe k čoraz väčšiemu nesúladu medzi poľnohospodárskymi a ekologickými politikami.

AKO JE TO U NÁS

Včelárska sezóna sa skončila. No včelári s ňou nie sú ani troška spokojní. Niektorí starší tvrdia, že taký zlý rok ešte nezažili. Dlhá zima, keď ešte aj na prelome marca a apríla bolo mimoriadne chladné počasie, veľmi negatívne ovplyvnila včelstvá.

Okrem zvlášť nepriaznivého počasia včelárov potrápil tiež včelí mor. Kým veterinári v minulom roku zaznamenali spolu 56 ohnísk na celom Slovensku, v tomto roku sa ich počet do konca augusta priblížil k 50. Desiatky tisíc včiel museli ich chovatelia spáliť.

Medu je málo. Jeho výnosy na Slovensku klesli oproti nadpriemerne úrodnej vlnajšej sezóne takmer o polovicu. Včelári už nahlas hovoria o zdražovaní. O euro až dve, pri horskom mede, ktorý je najnedostatkovejší, až o päť eur. Doteraz stál kilogram kvetového medu 5 – 7 eur, agátový približne 8 a cena medovicového dosahovala najviac 15 eur.

Dlhá zima, keď ešte aj na prelome marca a apríla bolo mimoriadne chladné počasie, veľmi negatívne ovplyvnila včelstvá. Pretože včely nemohli vylieť z úlov za potravou, ani sa nestarali o matky, ktoré preto neplodili vajčeka a stratila sa prakticky jedna generácia včiel. Včela robotnica sa totiž vyľahne až za 21 dní, trúdy za 24 dní a matka za 16 dní.

Vedúca Ústavu včelárstva v Liptovskom Hrádku Tatiana Čermáková konštatovala, že výrazné jarné ochladenie zapríčinilo zníženie produkcie kvetového medu, v horských oblastiach mráz spolu s nadmerným dažďom zavinili tiež výpadok produkcie lesného medu. Na Liptove omrzli porasty maliny a nebola ani malinová znáška.

Cez celý jar aj leto bolo poznačené tým že tie rastliny nedávali nektár oni potrebovali prežiť zachovať si život a nie ešte dávať nektár do kvetov. Včely si na zimu chystajú aj pre seba záso-

by. Ale teraz im chýbajú, treba ich dokrmovať. Oblubujú vodu s cukrom. Potrebujú dostať do jednej rodiny aspoň 12 litrov cukrového sirupu, aby sa nachystali na zimu. Cukor treba kupovať a keďže medu je málo, včelári nezarobili. Niektorí sú v strate.

Positívne však je, že v uplynulých rokoch výrazne narástla u obyvateľstva aj spotreba slovenského medu až na 1,2 kilogramu na osobu ročne. Domáci med víťazí nad tým, ktorý ponúkajú obchodné reťazce.

Pravdou je tiež, že z niektorých reťazcov v ostatných rokoch opakovane sťahovali tento včelí produkt, pretože laboratórne kontroly v ňom preukázali škodliviny, okrem iných napríklad rezíduá antibiotík.

DÔVOD NA SPOKOJNOSŤ

Údaje Výskumného ústavu včelárstva SR však pri porovnávaní stavu v krajinách Európskej únie a v pomere k jej priemerným číslam potvrdzujú, že na Slovensku počet včelstiev rastie na súčasných 278-tisíc. Tatiana Čermáková však upozorňuje: „Aj keď u nás zatiaľ nepociťujeme výrazný nedostatok opelovačov, nemali by sme byť príliš veľkými optimistami.“

Dosahované výsledky nezodpovedajú výške eurodotácií

„Európska únia na poľnohospodárstvo vynakladá takmer 40 percent svojho rozpočtu. Ide o investície, ktoré sa prejavujú aj v tom, aké potraviny jeme a ako vyzerá krajina, v ktorej žijeme,“ konštatoval nedávno vedúci zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Dušan Chrenek. Slovenský vidiek a farmári dostávajú financie z európskeho rozpočtu už pätnásť rokov. Zásluhou týchto peňazí sa mení vzhľad našej krajiny, prispeli k modernizácii stoviek podnikov, zakladaniu nových sadov, rekonštrukcii budov pre zvieratá, ale aj pri výstavbe vidieckych penziónov alebo výrobe ekologických potravín. Nie je to inak ani v prebiehajúcom programovom období 2014 až 2020, keď čerpáme ďalšie financie na rozvoj vidieka a môžeme získať prostriedky aj na trhové opatrenia a programy, ako ovocie a mlieko do škôl. Pre nás sú najdôležitejšie európske štrukturálne a investičné fondy (ESIF), v ktorých je vyčlenených až 15,3 miliardy eur na rozvoj Slovenska vo viacerých dôležitých oblastiach. Konkrétne na skvalitňovanie dopravnej infraštruktúry, životné prostredie, energetickú efektívnosť, výskum, inovácie a rozvoj ľudských zdrojov. Prostriedky zo zdrojov ESIF budú smerovať aj na rozvoj slovenského vidieka. Navyše, 3 miliardy eur pôjdu na priame platby slovenským farmárom. Spolu je pre Slovensko vyčlenených 18,3 miliardy eur.

Celkové európske dotácie pre Slovensko sú v poľnohospodárstve nad priemerom Európskej únie. Pretože v tomto odvetví je u nás zamestnaných výrazne menej ľudí ako v ostatných štátoch spoločenstva, priemerná podpora na farmára u nás vysoko presahuje priemer Únie.

KOLKO A KAM

Aktivity na dosahovanie cieľov Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ podporujú Priame platby a Program rozvoja vidieka.

Z neho sa viac ako 1,54 miliardy eur využije na posilnenie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Program pomôže približne 1 250 poľnohospodárskym a 400 potravinárskym podni-

kom, 600 mladým poľnohospodárom a 330 malým rodinným poľnohospodárskym podnikom aj vytvoreniu zhruba 2 000 pracovných miest. Dôležitá je podpora agro-environmentálnych aktivít, ochrany biotopov, zachovania typických krajinných prvkov a ochrany životného prostredia. Európske prostriedky sa dajú použiť tiež na posilnenie pozície farmárov v potravinovom reťazci, spoločné spracovanie a predaj, skrátenie potravinového reťazca a zriadenie záručných fondov.

V rámci Priamych platieb poľnohospodárom Slovensko prerozdelení slovenským poľnohospodárom 3,05 miliardy eur s cieľom podporiť ich poľnohospodársku produkciu, zabezpečiť výrobu kvalitných a zdravých potravín, špeciálne

podporiť mladých farmárov a udržiavať pôdu v dobrých poľnohospodárskych a environmentálnych podmienkach.

Spoločnú rybársku politiku EÚ u nás podporuje operačný program Rybné hospodárstvo. Jeho hlavným cieľom je posilnenie konkurencieschopnosti podnikov akvakultúry a spracovania rýb na Slovensku. Celkový príspevok zo zdrojov EÚ na OP Rybné hospodárstvo je 15 miliónov eur.

Okrem prostriedkov zo štrukturálnych a investičných fondov sa Slováci môžu uchádzať aj o podporu z rôznych celoeurópskych programov. Ide o nástroj na prepájanie Európy (Connecting Europe Facility), Horizont 2020, COS-

ME, Erasmus+, Kreatívna Európa, LIFE, Európa pre občanov, úsilie EÚ v oblasti migrácie a vnútorných záležitostí podporuje Európsky program pre zamestnanosť a sociálnu inováciu, Fond pre azyl, migráciu a integráciu a Fond pre vnútornú bezpečnosť, ďalej je to Investičný plán Európskej únie – šanca pre kvalitné projekty, Európsky fond pre strategické investície (EFSI) a Európska investičná banka (EIB).

VZNIK A PÔSOBNOSŤ

Finančné toky jednotlivým uchádzačom o podporu z európskych fondov vrátane priamych platieb ako súčasť I. piliera Spoločnej poľnohospodárskej politiky predstavujú priamu podporu a stabilizáciu príjmov poľnohospodárov financovanú EÚ zo zdrojov Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) plynú prostredníctvom Pôdohospodárskej platobnej agentúry v pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Priame platby sa vo všeobecnosti poskytujú poľnohospodárom ako plošné odviazané platby a časť prostriedkov EPZF je možné viazať aj na konkrétne sektory a komodity prostredníctvom tzv. viazaných priamych platieb. Priame platby sa vyplácajú zo štátneho rozpočtu SR a refundujú z rozpočtu EÚ. Poľnohospodárska platobná agentúra (PPA) vznikla na základe zákona v decembri 2003 zlúčením s Agentúrou SAPARD. Následne PPA stala právnym nástupcom zrušenej Intervenčnej poľnohospodárskej agentúry SR.

Štátnu pomoc v súčasnosti poskytujú PPA v súlade s legislatívnymi podmienkami EÚ a SR podľa výnosu MPRV SR z roku 2014 o poskytovaní podpory v poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom a rybnom hospodárstve a príslušnými schémami štátnej a minimálnej pomoci a podľa Usmernenia MPRV SR o úhrade dane z pridanej hodnoty obciam. Podporné opatrenia sú financované z prostriedkov štátneho rozpočtu a sú zamerané predovšetkým na rozvoj malých a stredných podnikov pôsobiacich v poľnohospodárskej prvovýrobe a v spracovaní poľnohospodárskych produktov, a to formou poskytovania štátnej pomoci a minimálnej pomoci.

Účelom pomoci je podporiť jednotlivé sektory.

Platobná agentúra je rozpočtovou organizáciou napojenou finančnými vzťahmi na rozpočet Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Má regionálne pracoviská s určeným rozsahom ich činnosti a územným obvodom pôsobnosti.

Organizačnú štruktúru upravuje štatút platobnej agentúry, ktorý schvaľuje minister pôdohospodárstva. Podrobnosti o organizačnej štruktúre upravuje organizačný poriadok platobnej agentúry.

PPA zabezpečuje administratívnu činnosť pri poskytovaní podpory:

- poľnohospodárstve, potravinárstve, lesnom hospodárstve a rybnom hospodárstve z prostriedkov štátneho rozpočtu podľa osobitných predpisov,
- pre pôdohospodárstvo, rozvoj vidieka a rybné hospodárstvo podľa osobitných predpisov.

Platobná agentúra ďalej zabezpečuje činnosti v zmysle zákona o organizovaní trhu s vybranými poľnohospodárskymi výrobkami a podľa predpisov EÚ.

ZMENY UŽ TERAZ

Zo zdrojov štátneho rozpočtu SR (ŠR) boli v roku 2015 administrované tieto prechodné vnú-

troštatné platby: doplnková vnútroštatná platba na plochu, doplnková vnútroštatná platba na chmeľ a doplnková vnútroštatná platba na dobytčie jednotky.

Preto spomíname uplynulý rok, lebo Európska komisia ústami eurokomisára pre pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka Phil Hogan začiatkom septembra informoval členské štáty o zmenách, ktoré nadväzujú na reformu Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) EÚ pre roky 2014 – 2020, prijatú nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ). Ustanovujú sa ním pravidlá priamych platieb pre poľnohospodárov na základe režimov podpory v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky. Ide o zjednodušovanie, z ktorého majú mať prospech predovšetkým poľnohospodári. Je tiež jednou z kľúčových priorít komisára pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka Phila Hogana.

V súvislosti s rokom podávania žiadostí 2016 Komisia pripravila viacero legislatívnych úprav, pričom z nich najvýznamnejšou je zmena delegovaného nariadenia Komisie (EÚ). Zavádzajú sa ňou priaznivejšie pravidlá v prípadoch administratívnych sankcií v súvislosti s nadhodnotením plôch pre režim jednotnej platby na plochu, režim pre mladých poľnohospodárov, platby v rámci sústavy Natura 2000 a platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami. Úprava zavádza tiež systém tzv. „žltej karty“. Žiadateľom, ktorí ešte nedostali správne sankcie pre nadhodnotenie plôch pre daný režim pomoci, sa administratívna sankcia zníži o 50 percent.

V súvislosti s rokom podávania žiadostí 2017 sa očakáva prijatie ďalšieho legislatívneho balíka zjednodušovania SPP EÚ. Komisia má v úmysle harmonizovať pravidlá postupov prospešných pre klímu a životné prostredie tzv. „greening“, najmä v snahe zjednodušiť implementáciu oblastí ekologického záujmu (EFA). Cieľom má byť taktiež zjednodušenie pravidiel pre poľnohospodárov, ale aj zvýšenie environmentálnych benefitov. Návrhy delegovaných nariadení Komisie sú zatiaľ v štádiu rokovania a ich účinnosť sa predpokladá začiatkom roka 2017.

Vláda SR považuje úspešne a transparentné čerpanie fondov Európskej únie za rozhodujúce vo vzťahu k poľnohospodárstvu a rozvoju vidieka.

DÔVODNÉ PODOZRENIA

Pri pohľade na zákony a predpisy, ktorými sa PPA riadi, by sa nezainteresovaný človek zvonka ani náhodou nedomnieval, že prideľovanie finančnej podpory farmárom a iným subjektom umožňuje nejaké manipulácie či osobné obohatovanie sa.

Napriek tomu ministerka Gabriela Matečná krátko po nástupe do funkcie odvolala z funkcie riaditeľa PPA Stanislava Grobára, ktorý bol podľa denníka Sme už v roku 2012 ako Slotov nominant na čele štátnej eseročky MH Invest podzrivý z predraženého účtovníctva bez výberového konania, drahého prenájmu áut, podzrivých zákaziek, sídla v hoteli a iného.

Vzápätí o pár týždňov ministerka pôdohospodárstva Gabriela Matečná iniciovala okamžité odvolanie z funkcie výkonného riaditeľa PPA Lubomíra Partiku. Oficiálne pre nespokojnosť s jeho fungovaním v platobnej agentúre v minulosti. V tomto prípade médiá publikovali kompromitujúci videorozhovor s ním a už odsúdeným podnikateľom Dúčom, ktoré poskytol Štefan Dúč. Nasvedčuje korupciu.

Aj poslanec Národnej rady Zsolt Simon vyslovil presvedčenie, že bývalé vedenie platobnej agentúry zaviedlo neštandardné riadiace a vyhodnocovacie metódy. Ako povedal, „Projekt vyhodnocovali ľudia, ktorí na to neboli školení, ktorí nedostávali písomné príkazy, len ústne, aby sa to nedalo skontrolovať. Ale absolútny bonus bol, keď na PPA vytvorili systém kódovania projektov. Projekt pri podaní dostal kód 1 – či bol dobrý, či bol zlý, musel byť schválený. Kód, ktorý dostal 5, museli pracovníci nájsť aj malého ancikrista, aby ten projekt nebol schválený.“ Upozornil aj na ďalšie nepoctivosti. Vyslovil potrebu: „Aby sme sa vrátili ku kontrole štyroch očí, aby to bolo všetko na internete, transparentné a verejne kontrolovateľné.“

Pôdohospodárska platobná agentúra podľa overených informácií uprednostila členov a funkcionárov strany Sief. V jednom prípade žilinská firma získala vyše 600-tisíc eurových dotácií a v druhom iná spoločnosť bežmála 1,8 milióna eur.

PERCENTÁ SPROSTREDKOVATEĽOM

PPA má podľa týždenníka Trend, ktorý uskutočnil anketu medzi prijímateľmi pomoci, veľmi zlé renomé. Vyplynulo z nej podľa vyše 40 percent respondentov, že úplatky sprostredkujú všetky alebo väčšina sprostredkovateľských agentúr. Ďalších 34 percent opýtaných odpovedalo, že tak fungujú niektoré. Len 26 percent účastníkov ankety si myslí, že grant od PPA sa dá získať aj bez úplatku.

Úplatkárstvo funguje veľmi premyslene. Bez priamej účasti pracovníkov PPA. Väčšina respondentov v prieskume potvrdila, že s niečím takým sa v styku s PPA nestretla. Podľa toho, čo vyplýva z ankety, úplatky tečú cez legálne zdroje.

Niektorým sprostredkovateľským agentúram ide karta. Vypracúvajú projekty takpovediac na čokoľvek – od poľnohospodárstva až po jadrové elektrárne a zložité technológie. Do zmluvy si tie výkonné a známe dávajú až 20-percentnú províziu z hodnoty projektu. Súčasne sebavedome tvrdia, že „to vedia vybaviť.“ A je to tak.

Tí, ktorí nie sú ochotní zo 100-tisícovej dotácie zaplatiť agentúre až 20 tisíc eur, si môžu dodať sebadôveru a pustiť sa do vyplňania 17 strán dotazníka a do projektu sami. Napokon vedia, čo chcú, ako to má fungovať.

Potom už visí vo vzduchu len otázka, či dotyčný žiadateľ v PPA uspeje, keď nejde cez sprostredkovateľskú agentúru? Ukazuje sa, že takých je len málo.

Pohľad na štartovaciu 50-tisícovú dotáciu pre začínajúcich mladých farmárov cez prizmu reálnych 40-tisíc eur (bez spomenutej provízie) v okamihu nadobudne trpkú príchuť.

O tom, že veci nie sú v poriadku a podozrenia sú naopak opodstatnené, svedčí skutočnosť, že ministerka Matečná v predchádzajúcich mesiacoch zrušila už päť výziev a ďalšie pozastavila.

Anketa *Trendu* však poslúžila aj inými cenými informáciami. Poukázala napríklad na množstvo zbytočnej byrokracie. Tá by sa dala jednoducho odstrániť racionalizačnými opatreniami samotnej PPA, no aj funkčným e-Governmentom, ktorý by konečne umožnil výmenu informácií v rámci štátnej a verejnej správy.